

WELKOM VOOR *MACROTHELE CALPEIANA* (WALCKENAER, 1805) (ARANEAE, HEXATHELIDAE)**Peter J. van Helsdingen***European Invertebrate Survey – Nederland, Postbus 9517, 2300 RA Leiden (helsdingen@naturalis.nl)*

ABSTRACT

Welkom voor *Macrothele calpeiana* (Walckenaer, 1805) (Araneae, Hexathelidae).

A case of unintentional import of *Macrothele calpeiana* in Utrecht in the Netherlands is reported. Despite the protected status of this small but very beautiful mygalomorph spider species through the Bern Convention and the Habitats Directive, the specimen was killed by treating the ornamental olive tree with an insecticide. Earlier records of import in the Netherlands suggest olive trees from southern Spain as vehicle for its dispersal.

Key words: Bern Convention, exotic species, *Filistata*, Habitats Directive, olive trees

Eind juli gingen de bellen opeens rinkelen. Bij een kantoor van Rijkswaterstaat in Utrecht had men een zeer giftige spin in huis en wat ze daarmee aan moesten. Het zou de Australische tunnelwebspin zijn. Paniek bij de dienst. Ik vroeg eerst wat meer gegevens en een foto. Iedereen kan tegenwoordig direct een foto maken en versturen, dus zat ik na vijf minuten al met een scherpe foto (fig. 1) van een fraaie *Macrothele calpeiana* op een boomstammetje voor mij en kon ik ze enigszins geruststellen, met een slag om de arm voor de zekerheid en als strategie. Dat liep niet helemaal zoals gepland, maar het resultaat was toch wel bevredigend.

De spin was door een nachtwaker gezien en bleek te wonen in een holte van een ornamentaal boompje, waarvan er vier in grote houten kuipen in de hal van het kantoor stonden. Eerst kreeg ik nog de leverancier, tevens importeur van de boompjes aan de lijn, want die was natuurlijk bang voor een schadeclaim. Ik stelde ook haar gerust met iets meer zekerheid over de identiteit van de spin, want ze ging de volgende dag met vakantie en die moest natuurlijk niet worden bedorven. Ik vroeg haar watvoor boompjes het waren en waar ze vandaan kwamen. Haar antwoord nam elke twijfel weg: de boompjes waren olijfbompjes die uit Zuid-Spanje waren ingevoerd. Ze stonden al een half jaar in dat kantoor in Utrecht. Daarmee was de zekerheid dat het om de Zuid-Spaanse endemische soort *Macrothele calpeiana* ging eigenlijk al tot 100% gestegen. Ik vertelde haar ook dat het een beschermde soort is omdat hij in de Habitat Richtlijnen staat.

De volgende dag ging het overleg verder tussen Rijkswaterstaat, de Algemene Inspectiedienst (AID) en de ontsmettingsdienst, die men inmiddels in de arm had genomen. De AID wist mij te vertellen dat het om een soort uit Spanje ging en dat het een beschermde soort was, kortom, mijn verhaal was inmiddels doorverteld. De ontsmetter, Maurice Landzaat, nam het dier waar en zag ook dat er op de stammen van de vier boompjes erg veel jonge spinnen zaten, dus het geheel kreeg al het karakter van een plaag. De druk op de plaatselijke manager van Rijkswaterstaat om er iets aan te doen werd dus steeds groter. De ontsmetter kreeg de opdracht de boompjes in te pakken, zodat de spinnen zich niet door het gebouw zouden verspreiden en als voorbereiding voor behandeling met een verdelgingsmiddel. 's Avonds gingen Steven IJland en ik er heen om het dier te vangen, want ik hield vol dat ik pas zekerheid kon geven als ik het dier had kunnen bestuderen. En volgens de voorschriften moest een wettelijk beschermde soort eerst voor onderzoek naar Naturalis. Dat gaf mij meteen ook het recht om het dier te bemachtigen en mee te nemen. We zagen de holte waar het dier woonde en het spinsel waarmee zij de uitgang had bekleed en we zagen in een flits het dier zelf toen er een meelworm op het web werd gelegd, maar vangen bleek onmogelijk in de onpeilbare holtes in de stam van het olijfbompje. Wel werden een paar kleine spinnetjes gevangen, die al met de loupe meteen als iets anders dan jonge *Macrothele*'s konden worden herkend. Het bleken onvolwassen dieren te zijn van *Filistata insidiatrix*, een redelijk algemene soort uit Zuid-Europa uit de kleine familie Filistatidae.

De volgende dag hoorde ik via een omweg dat er die avond uitgegast zou gaan worden. Pottenkijkers wilde men blijkbaar niet, want pogingen om contact te leggen met de mensen van Rijkswaterstaat en de AID die bij het geheel betrokken waren belanden allemaal in doofpotten (voicemail). De volgende dag reageerden ze wel, maar toen had de ontsmetter al zijn opdracht uitgevoerd en waren alle spinnen om zeep geholpen. Maar Maurice Landzaat had goed begrepen dat ik graag een levend exemplaar zou willen hebben en dus joeg hij met een sterk middel een exemplaar uit zijn hol en ving hem vervolgens. De volgende dag belde hij mij op dat ik hem kon komen halen. De spin zat heel stil in een bakje, bewoog nog wel af en toe een poot, maar de volgende dag was hij toch echt dood. Het gif had toch, met enige vertraging, zijn werk gedaan. Ik kreeg door zijn actie wel een vers dier en dat exemplaar zit nu in de collectie van Naturalis.

Macrothele calpeiana, op olijfboompje in Utrecht (links) en in Uithoorn na verlaten olijfboompje (rechts).

Wat kunnen we hier van leren? Allereerst natuurlijk dat *Macrothele calpeiana* met olijfboompjes verspreid kan worden. Dat was eigenlijk al wel bekend, want op die manier was deze fraaie spin ook al in Italië geïmporteerd (Pantini & Isaia 2008) en in België waargenomen (Van Keer 2010). Uit Nederland waren trouwens ook al eerdere gevallen bekend en begin september dit jaar kwam ook nog een geval aan het licht in Uithoorn (fig. 2), waar bij navraag het dier ook met een olijfboompje geïmporteerd bleek te zijn. Daar stonden de boompjes al een jaar buiten op en terras, beschut en in de winter wat afgedekt. *Macrothele calpeiana* speelt dus gemakkelijk de rol van verstekeling, blijft zijn boompje trouw en kan langere tijd overleven. Die in Utrecht had wellicht ook voedsel kunnen bemachtigen op die boompjes, waarop immers nog al wat exemplaren van *Filistata* zaten.

Ten tweede leert het hele avontuur ons dat de AID niet weet hoe zij met een dergelijke situatie moet omgaan. *Macrothele calpeiana* staat in Appendix II van de Bern Conventie (“Strictly Protected Fauna Species”) en kwam daardoor automatisch in de Habitat Richtlijnen terecht, omdat Spanje binnen de EU ligt. Daar staat hij in Bijlage IV. Dat betekent dat je die soort niet mag vangen, onder je hebben en het land uit voeren. In de Flora- en Faunawet is het omgaan met beschermde uitheemse diersoorten geregeld in artikel 5, lid 2. Dat had de importeur onbedoeld wel gedaan. Nu het dier in Nederland werd gevonden diende het volgens de voorschriften in beslag te worden genomen door de AID en vervolgens te worden teruggebracht naar het land van herkomst. Voor dat transport zou dan ontheffing moeten worden verleend. Nu werd alleen toestemming gegeven om het dier te verzamelen met het doel vast te stellen om welke soort het ging. Toen het vangen niet lukte werd zonder enige schroom besloten een exemplaar van deze beschermde soort om het leven te brengen. In strijd met alle voorschriften en vooral aangespoord door angst voor spinnen, kreeg ik het idee. Die spin zat al langere tijd in zijn holte in een boompje. Paniek onnodig, overhaast beslissen onnodig, alle tijd voor overleg. Maar in plaats van eerst inlichtingen in te winnen bij kennisdiensten ging men zelf op internet zoeken, kwam met een absoluut foute suggestie dat het om een zeer giftige Australische spin zou gaan (*Atrax robustus*), zaaide ongerustheid en wachtte tenslotte niet eens de eindrapportage af van de experts die te laat nog werden ingeschakeld. Ik hoop dat men nu een protocol zal opstellen voor het geval zich nog eens zo iets voordoet.

LITERATUUR

Keer, K. van 2011. An update on the verified reports of imported spiders (Araneae) from Belgium. – Nieuwsbrief van de Belgische Arachnologische Vereniging 25: 210-214.

Pantini, P. & M. Isaia 2008. New records for the Italian spider fauna (Arachnida, Araneae). – Arthropoda Selecta 17: 133-144.

